

CUMHURİYETİMİZİN YÜZÜNCÜ YILI

13-15 EKİM
2023

Pamukkale
Üniversitesi
Turizm
Fakültesi

"Turizm Eğitimi"

<https://www.pau.edu.tr/utk23>

DETAY YAYINLARI : 1756
1. Baskı : Ekim 2023
ISBN : 978-605-254-834-9
Yayıncı Sertifika No : 46573
Matbaa Sertifika No : 42488

© Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ
DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/Ankara
Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42
Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

23. ULUSAL TURİZM KONGRESİ

“Turizm Eğitimi”

Kongre Web Sitesi: <https://www.pau.edu.tr/utk23>

Ankara, 2023

23. ULUSAL TURİZM KONGRESİ

BİLDİRİLER KİTABI

13-15 Ekim 2023

Denizli

Editör

Prof. Dr. Serkan BERTAN

Editör Yardımcıları

Doç. Dr. Burcu KOÇ

Doç. Dr. Burçin KIRLAR

Doç. Dr. Hande MUTLU ÖZTÜRK

Doç. Dr. Mehmet ERTAŞ

Doç. Dr. Semih ARICI

Doç. Dr. Ümmühan BAYRAM

Dr. Öğr. Üyesi Serap ALKAYA

Arş. Gör. Dr. Ezgi ATİK

Arş. Gör. Dr. Emre ATİK

Arş. Gör. Dr. Nisan YOZUKMAZ

Arş. Gör. Dr. Özge KILIÇARSLAN

DESTEKLEYEN KURUMLAR

KONGRE TARİHÇESİ

Kongre	Tarih	Düzenleyen Kurum	Yürütme Kurulu Başkanı	Kongre Konusu/Teması
1. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	16-18 Kasım 1990	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Hasan Zafer DOĞAN	-
2. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	21-23 Kasım 1991	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Hasan Zafer DOĞAN	-
3. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	25-27 Kasım 1992	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Hasan Zafer DOĞAN	-
4. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	26-28 Kasım 1993	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Mustafa SAĞCAN	-
5. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	08-10 Kasım 1994	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Mustafa SAĞCAN	-
6. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	18-20 Kasım 1995	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Ahmet ULU	-
7. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	29 Kasım– 3 Aralık 1996	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Ahmet ULU	-
8. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	12-14 Aralık 1997	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Ahmet ULU	-
9. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	06-09 Kasım 1998	Adnan Menderes Üniversitesi	Prof. Dr. Ahmet ULU	-
10. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	21-24 Ekim 2009	Mersin Üniversitesi	Prof. Dr. Celil ÇAKICI	-
11. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	02-05 Aralık 2010	Adnan Menderes Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Osman Eralp ÇOLAKOĞLU	-
12. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	30 Kasım – 4 Aralık 2011	Düzce Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif ÖNCÜ	Türk Turizmde Sürdürülebilir Rekabet Avantajının Elde Edilmesi
13. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	06-09 Aralık 2012	Akdeniz Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Tahir ALBAYRAK	Dünyada ve Türkiye’de Turizmde Yeni Döneme Doğru: Yeni Ürünler, Hizmetler, Stratejiler

14. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	05-08 Aralık 2013	Erciyes Üniversitesi	Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAF A	Turizmde Yenilik
15. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	13-16 Kasım 2014	Gazi Üniversitesi	Doç. Dr. Arzu KILIÇLAR	Engelsiz Turizm
16. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	12-15 Kasım 2015	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Prof. Dr. Abdullah KELKİT	Turizm ve Barış
17. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	20-23 Ekim 2016	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Prof. Dr. Ozan BAHAR	Akademi-Sektör Buluşması
18. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	18-22 Ekim 2017	Mardin Artuklu Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Lokman TOPRAK	Kültür Turizmi
19. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	18-21 Ekim 2018	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Prof. Dr. Şuayıp ÖZDEMİR	Sağlık Turizm
20. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	16-19 Ekim 2019	Anadolu Üniversitesi	Prof. Dr. Oktay EMİR	Şehir Turizmi
21. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	15-17 Ekim 2021	Balıkesir Üniversitesi	Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT	İç Turizm
22. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	27-29 Ekim 2022	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Prof. Dr. Murat YEŞİLTAŞ	Spor Turizmi
23. ULUSAL TURİZM KONGRESİ	13-15 Ekim 2023	Pamukkale Üniversitesi	Prof. Dr. Serkan BERTAN	Turizm Eğitimi

23. ULUSAL TURİZM KONGRESİ

Onur Kurulu

Mehmet Nuri ERSOY	T.C. Kültür ve Turizm Bakanı
Ömer Faruk ÇOŞKUN	Denizli Valisi
Osman ZOLAN	Denizli Büyükşehir Belediye Başkanı
Prof. Dr. Ahmet KUTLUHAN	Denizli Pamukkale Üniversitesi Rektörü

Akademik Onur Kurulu

Prof. Dr. Ahmet AKTAŞ	Kapadokya Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin RIZAOĞLU (Emekli)	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Nüzhet KAHRAMAN	İstanbul Ticaret Üniversitesi

Danışma Kurulu

Unvanı, Adı Soyadı	Kurumu
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. A. Celil ÇAKICI	Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Eralp ÇOLAKOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Oktay EMİR	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Azize TUNÇ HASSAN (Kongre Dönem Başkanı)	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan İÇÖZ	Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YEŞİLTAŞ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Alp TİMUR (Emekli)	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem TUNA	Turizm Akademisyenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. A.Akın AKSU, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Abdul Celil ÇAKICI, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah KARAMAN, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah TANRISEVDİ, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan TÜRKSOY, Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Agustín Santana TALAVERA, Universidad de La Laguna
Prof. Dr. Ahmet AKTAŞ, Akdeniz Üniversitesi (Emekli)
Prof. Dr. Ahmet BAYTOK, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet KÖROĞLU, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet TAYFUN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Akyay UYGUR, Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ERBAŞ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Kemal GÜRBÜZ, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÖZTÜREN, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ali YAYLI, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Alp TİMUR, Dokuz Eylül Üniversitesi (Emekli)
Prof. Dr. Aslı ALBAYRAK, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Atila YÜKSEL, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Atilla AKBABA, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın YILMAZER, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Ayhan GÖKDENİZ, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Azize HASSAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Bahar TANER, Toros Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin ÖZDEMİR, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin RIZAOĞLU, İstanbul Okan Üniversitesi
Prof. Dr. Barış ERDEM, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram ŞAHİN, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Berrin GÜZEL, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Beykan ÇİZEL, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Burhan KILIÇ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu Selin YILMAZ, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Burçin Cevdet ÇETİNSÖZ, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Prof. Dr. Burhanettin ZENGİN, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Cafer TOPALOĞLU, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz DEMİR, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Cihan ÇOBANOĞLU, University of South Florida
Prof. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Çağıl Hale ÖZEL, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu
Prof. Dr. Dimitrios BUHALIS, Bournemouth University
Prof. Dr. Doğan GÜRSOY, Washington State University
Prof. Dr. Düriye BOZOK, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ KÜÇÜKALTAN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru İÇİGEN, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Elbeyi PELİT, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Emrah ÖZKUL, Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Esin ÖZKAN, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Erol DURAN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Ferah ÖZKÖK, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Fevzi OKUMUŞ, University of Central Florida
Prof. Dr. Fisun YÜKSEL, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Fügen DURLU ÖZKAYA, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Gökalp Nuri SELÇUK, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Göknıl Nur KOÇAK, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Güney ÇETİN GÜRKAN, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Gürhan Aktaş, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan KILIÇ, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya KURGUN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ARASLI, Eastern Mediterranean University
Prof. Dr. Hüseyin ÇEKEN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Işıl Özgen, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim BİRKAN, Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim GİRİTLİOĞLU, Gaziantep Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim GÖNEN, Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim YILMAZ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan YAZICIOĞLU, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail KIZILIRMAK, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İzzet KILINÇ, Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. John T. BOWEN, University of Houston
Prof. Dr. Kamil UNUR, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal BİRDİR, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal KANTARCI, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN
Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA, Kayseri Üniversitesi
Prof. Dr. Kutay OKTAY, Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Levent ALTINAY, Oxford Brookes University
Prof. Dr. Levent KOŞAN, Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Lütfi ATAY, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut DEMİR, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Maria Dolores ALVAREZ, Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Alparslan KÜÇÜK
Prof. Dr. Mehmet Cihan YAVUZ, Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Emre GÜLER, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Oğuzhan İLBAN, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Onur GÜLBAHAR, Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YEŞİLTAŞ, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Prof. Dr. Meltem CABER, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Mete SEZGİN, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mithat Zeki DİNÇER, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Muammer MESCİ, Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem TUNA, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ÇUHADAR, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Murat DOĞDUBAY, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YEŞİLTAŞ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa BOZ, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa SANDIKÇI, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TEPECİ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer UYSAL, University of Massachusetts Amherst
Prof. Dr. Naci Polat, Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Nilüfer ŞAHİN PERÇİN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray TÜRKER, Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Nurten ÇEKAL, Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Nüzhet KAHRAMAN, İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz TÜRKAY, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Oktay EMİR, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Olimpia BAN, University of Oradea
Prof. Dr. Orhan AKOVA, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan İÇÖZ, Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Avşar KURGUN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Eralp ÇOLAKOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Osman M. KARATEPE, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Osman N. ÖZDOĞAN, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Ozan BAHAR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Öcal USTA, İstanbul Kent Üniversitesi
Prof. Dr. Önder MET, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Özcan YAĞCI, Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Devrim YILMAZ, Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Özkan TÖTÖNCÜ, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem KÖROĞLU, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. R. Pars ŞAHBAZ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Rahman TEMİZKAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Rıdvan KOZAK, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Rıdvan YURTSEVEN, Ataçehir Üniversitesi
Prof. Dr. S. Gül GÜNEŞ, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Said KINGİR, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Selma MEYDAN UYGUR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Semra GÜNAY AKTAŞ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Serhat HARMAN, Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Serkan BERTAN, Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Stanislav İVANOV, Varna University of Management
Prof. Dr. Şafak ÜNÜVAR, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Şenol ÇAVUŞ, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Şeymus BALOĞLU, University of Nevada
Prof. Dr. Şirvan ŞEN DEMİR, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şule AYDIN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Tahir ALBAYRAK, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Tony L. HENTHORNE, University of Nevada
Prof. Dr. Umut AVCI, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. V. Rüya EHTİYAR, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Volkan ALTINTAŞ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Yasin BOYLU, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar SARI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldırım YILMAZ, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf AYMANKUY, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Yüksel EKİNCİ, University of Portsmouth
Prof. Dr. Yüksel ÖZTÜRK, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer ÖTER, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ASLAN, Adnan Menderes Üniversitesi

Yürütme Kurulu

Prof. Dr. Serkan BERTAN	Başkan
Doç. Dr. Hande MUTLU ÖZTÜRK	Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Mehmet ERTAŞ	Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Burcu KOÇ	Üye
Doç. Dr. Burçin KIRLAR CAN	Üye
Doç. Dr. Semih ARICI	Üye
Doç. Dr. Ümmühan BAYRAM	Üye
Dr. Öğr. Üyesi Serap ALKAYA	Üye
Dr. Emre ATİK	Üye
Dr. Ezgi ATİK	Üye
Dr. Hatice AKTÜRK	Üye
Dr. Nisan YOZUKMAZ	Üye
Dr. Özge KILIÇARSLAN	Üye

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
23. ULUSAL TURİZM KONGRESİ

Sürdürülebilir turizm anlayışı ile ülkemizin ve ilimizin uluslararası düzeydeki turizm alanında yaptığı bilimsel çalışmalarına hız kesmeden devam eden Pamukkale Üniversitesi Turizm alanında “Kültürel Mirasın Turizmle Bütünleştirilmesi”, “Denizli Turizm Rotaları”, “Doğal ve Kültürel Miras Eğitimi”, “Festival ve Gastronomi Değerlerine Yönelik Tercihler ve Algılamalar”, “Somut Olmayan Kültürel Değerlerin ve Mirasın Korunması”, “Denizli Sesli Rehber Uygulamasının Geliştirilmesi” projelerini gerçekleştirmiştir. Ayrıca “Sürdürülebilir Termal Turizm Kongresi”, “V. Turist Rehberliği Kongresi”, “Uluslararası Gastronomi Turizmi Kongresi” kongrelerini düzenlemiştir. “100. Yıl Turizm Hatıra Koruluğu”, “Denizli Lezzet Festivali”, “Denizli Gastronomi Yarışması” ve “Uluslararası Beyağaç Topuklu Yaylası Gökyüzü Gözlem etkinliklerini” gerçekleştirmiştir.

Cumhuriyetimizin 100. yılında Üniversitemiz tarafından gerçekleştirilen 23. Ulusal Turizm Kongresinin ana teması “Turizm Eğitimi” olarak belirlenen kongrenin alt temaları: “Turizm Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar”, “Turizm Sektörünün Eğitimden Beklentileri”, “Turizm Eğitiminde Staj ve İş Yerinde Öğrenme Modellerinin Yeniden Değerlendirilmesi”, “Pandemi Sonrası Turizm Eğitimi”, “Z ve Milenyum Kuşağı ile Turizm Eğitimi”, “Turizm Eğitimine Yönelik Politika Önerileri” ile turizm eğitime dair ve turizmle ilgili diğer konulardır. Kamu kuruluşları, sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin bir araya geldiği turizm eğitime yönelik politika önerilerine ilişkin konuların değerlendirilmesini umduğumuz bu kongreye ev sahipliği yapmaktan onur duyuyoruz.

Ayrıca Termal Sağlık Turizminin kalbi olma yolunda Denizli Büyükşehir Belediyesi ve Pamukkale Üniversitesi ev sahipliğinde 11-13 Ocak 2024 tarihleri arasında sağlık turizminin tüm taraflarının bir araya geleceği ve sağlık turizmi alanında en son gelişmelerin paylaşılacağı, deneyimlerin aktarılacağı ve gelecekteki iş birliklerine olanak sağlayacak “Uluslararası Termal Sağlık Turizmi Forumu” düzenleyecek olmanın da mutluluğunu yaşıyoruz.

Turizm paydaşları ile ilimiz ve bölgemize; sonrasında ise ülkemizin gelişimine katkı sunacak çalışmalarımız bugün olduğu gibi gelecekte de artarak devam edecektir. Cumhuriyetimizin 100. Yılında 23. Ulusal Turizm Kongresinde bizleri destekleyen tüm kurum ve kuruluşlara, kongre düzenleme, yürütme ve danışma kurulu üyelerine, bildiri sunan tüm katılımcılara katkılarından ötürü teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ahmet KUTLUHAN
Pamukkale Üniversitesi Rektörü

ÖNSÖZ

Cumhuriyetimizin 100. yılında Pamukkale Üniversitesi Turizm Fakültesi olarak gerçekleştirdiğimiz 23. Ulusal Turizm Kongresinin ana teması “Turizm Eğitimi”, alt temaları ise “Turizm Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar”, “Turizm Sektörünün Eğitimden Beklentileri”, “Turizm Eğitiminde Staj ve İş Yerinde Öğrenme Modellerinin Yeniden Değerlendirilmesi”, “Pandemi Sonrası Turizm Eğitimi”, “Z ve Milenyum Kuşağı ile Turizm Eğitimi”, “Turizm Eğitimine Yönelik Politika Önerileri” ile turizm eğitime dair ve turizmle ilgili diğer konulardır.

Kamu kuruluşlarının, sektör temsilcilerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve akademisyenlerin bir araya gelerek turizm eğitime yönelik politika önerilerine ilişkin konuları değerlendirildiğimiz bu kongremizde 100 bilimsel çalışma yer almaktadır. 171 bilim insanı ulusal turizm kongresine katılmıştır. 23. Ulusal Turizm Kongresinde 100 bilimsel çalışma, 25 oturumda ve 1 doktora kolokyumunda tartışılmış ayrıca genç araştırmacılar için “Akademik Yazım ve Veri Analizi: PLS-SEM” eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir.

Cumhuriyetimizin 100. Yılında gerçekleştirdiğimiz 23. Ulusal Turizm Kongresi’nde cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere kahraman silah arkadaşlarını, aziz şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmet ve şükranla anıyoruz.

Prof. Dr. Serkan BERTAN
Pamukkale Üniversitesi
Turizm Fakültesi Dekanı

İÇİNDEKİLER

No	Bildiri Başlığı	Yazar (lar)	Sayfa No
1	Türkiye'deki Sağlık Turizmi Eğitim İhtiyacının Değerlendirilmesi	<i>Damla BELLİKLİ Merve ÖKSÜZ İpek KALEMCI TÜZÜN</i>	1
2	Web Of Science Veri Tabanında Yayınlanan Duygusal Zekâ ve Turizm Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Analizi	<i>Emrah KARA Emine YILMAZ Taner DALGIN Hüseyin ÇEKEN</i>	16
3	Restoranlarda QR Kod Menü Kullanımının Swot Analizi ile İncelenmesi	<i>Feray YENTÜR Aypar SATI</i>	33
4	Turizm Eğitimi Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	<i>Kader GÜLSEVER Horişan YAVUZ</i>	49
5	Cunda Adası'nın Turizm Potansiyelinin Swot Analizi	<i>Oğuzhan DÜLGAROĞLU İbrahim GÜNDOĞDU</i>	70
6	Turizm İşletmelerinde Akıllı Teknolojileri Kullanım Algısının Çalışanlar Açısından Değerlendirilmesi	<i>Selda GÜVEN Özge BİÇER Bayram ŞAHİN İbrahim MİSİR</i>	86
7	Turizmde Soylulaştırma Çalışmalarının Bilimsel Haritalama Tekniği ile Analizi	<i>Songül Çilem KAYA Esin Yücel İpek İtir CAN Emre Ozan AKSÖZ</i>	112
8	Turizm İşletmeciliği Bölümlerinin Çevrimiçi Görünümü: Aday Öğrenciler Açısından Bir İnceleme	<i>Zeynep KARSAVURAN</i>	130
9	Turizm Rehberliği Lisans Öğrencilerinin 21 Yy Becerileri Kullanımlarının İncelenmesi: ADÜ Turizm Fakültesi Örneği	<i>Ayşe ARSLAN ÖZKAN</i>	146
10	Sıcak Hava Balon Turizmi Üzerine Bir İnceleme	<i>Bülent YORGANCI Onur ÇELEN Muharrem TUNA</i>	166
11	Sakin Şehirlerin Tanıtım Filmleri Üzerine İçerik Analizi: Gökçeada, Foça, Seferihisar, Köyceğiz ve Finike Örneği	<i>Bahadır İnanç ÖZKAN Sedat ŞAHİN Ahmet EDİS</i>	181
12	Akademik Çalışmalarda Chatgpt'nin Kullanımına Yönelik Bir Araştırma	<i>Erkan AKGÖZ Beyza AKIN Meryem GÜLEN</i>	196
13	İnsan Kaynakları Müdürleri Perspektifinden Staj/Stajyerlerin Değerlendirilmesi: Kuşadası Konaklama İşletmeleri Örneği	<i>Ozan ESEN Ayşe ARSLAN ÖZKAN</i>	217
14	Turist Rehberleri İçin Görme Engellilere Yönelik Eğitim Modülü Önerisi	<i>Barış SEYHAN İnci Oya COŞKUN</i>	238

15	Turizm Eğitiminde Karşılaşılan Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma Kastamonu İli Örneği	<i>Esra KÜÇÜK Nagihan ÇAKMAKOĞLU ARICI Cengiz KÜÇÜK</i>	253
16	Türk Kahvesinin Günümüzdeki Kültürel Temsilini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma	<i>Yeliz DEMİR</i>	265
17	Türk Mutfağındaki Yemek ve İçeceklerin Ortaöğretim Mutfak Eğitiminde Bilinirliği	<i>Yeliz DEMİR</i>	284
18	Adams'ın Eşitlik Teorisi Kapsamında Lisansüstü Turizm İşletmeciliği Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları	<i>Emine ÇALLAK Melek Ece ÖNCÜER</i>	294
19	Türkiye'de Turist Rehberliği Mesleğini Seçme Dinamikleri ve Rehberlerin Meslekte Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Araştırma	<i>Burak ÇUBUK Atınç OLCAY Metin SÜRME Mehmet DÜZGÜN</i>	312
20	Turizm Sektöründe Cam Tavan Sendromuna Karşı Kadınların Güçlendirilmesinde Eğitimin Rolü	<i>F. Füsun İSTANBULLU DİNÇER Mithat Zeki DİNÇER Seda ÖZDEMİR AKGÜL Ayşe Selin DÜLGER</i>	328
21	Tüketicilerin Yeme-İçme Tercihlerinin Nörogastromi Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi	<i>Kübra ERBİL</i>	349
22	Web 3.0 Teknolojisinin Seyahat Acentalarına Etkisi	<i>Taner AKKOÇ Gül Nur DEMİRAL</i>	364
23	Su Altı Dalış Turizmi: Katılımcı Memnuniyetinin Değerlendirilmesi	<i>Meltem CABER Tahir ALBAYRAK Özge KILIÇARSLAN</i>	377
24	Batı Edebiyatındaki Ritüellerde Yeme İçme Kültürü	<i>Barış DEMİRCİ Rukiye ERŞAHİN</i>	393
25	Akredite Olan ve Akredite Olmayan Lisans Turizm Programlarının Öğrenim Çıktılarının Karşılaştırılması	<i>Ulkar IBADLI Elif DEMİR A.Celil ÇAKICI</i>	418
26	Artırılmış Gerçeklik Teknolojisi Kullanan Müzelerin Web Siteleri Üzerine Bir Araştırma: Casa Batllo ve Selçuklu Uygarlığı Müze Web Sitelerinin Karşılaştırılması	<i>Seda SEÇER Gülnur KARAKAŞ TANDOĞAN</i>	434
27	İş-Aile Çatışması ve Kadın Girişimciliğine İlişkin (Web Of Science ve Scopus) Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi	<i>Kadriye KUBAT Arzu AKDENİZ Ülker ÇOLAKOĞLU</i>	449
28	Yapay Zekâ Algoritmaları Türkiye'deki Turizm Eğitimini Nasıl Yorumluyor?	<i>Demet GÜNER Hakkı ÇILGINOĞLU</i>	467
29	Ön Lisans Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Veren Vakıf Üniversitelerinin Müfredatları Üzerine Bir İnceleme	<i>Şimal Şahinoğlu Yayla Ezgi ERŞAHİN</i>	483
30	Turist Rehberlerinin Sorumlu Turizm Algılarının Ölçülmesi ve Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasının Analizi	<i>Şükran Nur BAYRAKTAR Serkan AYLAN</i>	498

31	Sürükleyici Teknolojilerin Yükseköğretimde Kullanılmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Sürükleyici Öğrenme Ekosistemi Modeli	<i>Demet BAĞIRAN ÖZŞEKER Osman Ayrıar KURGUN Hülya KURGUN</i>	514
32	Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Sağlık Turizmi Farkındalığına Yönelik Bir Araştırma	<i>Nuray YILDIZ Ahu YAZICI AYYILDIZ</i>	531
33	Turizm Planlaması ve Çevre Yönetimi Esaslarıyla Türkiye’de Arkeoturizm ve Arkeodestinyasyon Algısı: Yumuktepe Mevcut Durum Analizi	<i>Hasan Ali ERDOĞAN Durul Aliye GÜMÜŞ</i>	554
34	Artırılmış Gerçeklik Teknolojilerinin Turizm Eğitiminde Kullanımı	<i>Alptekin SÖKMEN Gürkan ÇALIŞKAN</i>	569
35	Antalya Bölgesinde Glamping Deneyimini Etkileyen Unsurlar: Çevrimiçi Yorumlar Üzerine Nitel Bir Araştırma	<i>Atahan Pürtül Ali Özduvan Mehmet Bahri Saydam Hasan Evrim Arıcı</i>	590
36	Otel Yöneticilerinin Turizm Eğitimine Yönelik Algıları	<i>Emine KESKİN Gökhan DEMİRAY Hümevra DEMİR</i>	608
37	Dijital Dönüşüm Sürecinin Otel İşletmelerine Yansımaları	<i>Hilal GÜNDOĞAN Gökhan DEMİRAY Emine KESKİN</i>	624
38	Eko Turizmin Demografik Değişkenlerle İlişkisi: Ordu İli Örneği	<i>Gamze TARIM AKDAL Arzu AKDENİZ</i>	641
39	Tedarikçi Seçim Süreçlerinde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Kullanılması; Otel İşletmesinde Bir Uygulama	<i>Sevcan SOLUNOĞLU Ali SOLUNOĞLU</i>	656
40	Turizm Eğitimi Veren Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme	<i>Selin YILMAZ BALKANER Şimal AYMANKUY Yusuf AYMANKUY</i>	666
41	Meta Kampüste Eğitim: Metaversity	<i>Erdem AKTAŞ Güzide Zeynep EGELİ Osman Ayrıar KURGUN</i>	684
42	Turizm İşletmeciliği ve Gastronomi Mezunlarının Çalışma Yaşamındaki Yetkinlikler ve Müfredat Üzerine Değerlendirmeleri	<i>Özay YILDIZ Gamze ÖZOĞUL Uğur LOKMAN Pınar IŞILDAR Yusuf GÜMÜŞ</i>	700
43	Uluslararası Otel İşletmelerinin Stajyer Öğrenci Alım Kriterleri Üzerine Bir Araştırma	<i>Melahat AVŞAR Gülnur KARAKAŞ TANDOĞAN</i>	720
44	Likya Yolu Kültür Rotasının Ziyaretçi Yorumlarının İncelenmesi: Tripadvisor Örneği	<i>Pınar YALÇINKAYA AKDEMİR Burçak AKINCI EKİZTEPE Doğan ÇAPRAK Hüseyin ÇEKEN</i>	733
45	Turizm Akademisyenleri Perspektifinden Turizm Eğitiminde Metaverse Kullanımı	<i>Eda HAZARHUN Mustafa TEPECİ</i>	751

46	Ünye Mutfak Kültürüne Yönelik Nitel Bir Araştırma	<i>Gamze TARIM AKDAL Üzeyir KEMENT Mehmet KABACIK Faruk YÜKSEL</i>	770
47	Yerel Halkın Turizm Eğitimi Sonrası Girişimcilik Niyetleri Üzerine Bir Araştırma	<i>Selda YORDAM DAĞISTAN Burhan SEVİM</i>	782
48	Turistlerin Kuşadası'ndaki 5-Yıldızlı Otellerle İlgili Şikâyetlerinin Tespiti ve Analizi	<i>Anıl YALÇINKAYA Ahu YAZICI AYYILDIZ</i>	795
49	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerinin Planlı Davranış Teorisi Perspektifinden İncelenmesi	<i>Erdem BAYDENİZ Nurullah KART Hüseyin PAMUKÇU Mustafa SANDIKCI</i>	818
50	Yiyecek İçecek Departmanı Çalışanlarının İşe Adanmışlık Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	<i>Nurullah KART Elbeyi PELİT</i>	837
51	Türkiye'de Eğitim Veren Fakültelerin Turizm İşletmeciliği Bölümlerinin Ders Müfredatlarında Alternatif Turizm Türlerine Yönelik Derslerin Yeri	<i>Fatih ÇOLAKOĞLU Oğuzhan DÜLGAROĞLU Ahmet KÖROĞLU</i>	856
52	Rekabet Avantajı Teorisi Bağlamında Turizmde Dijital Pazarlama Fırsatları: Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırması	<i>Gizem DURAN Gizem DURAN Azize HASSAN</i>	869
53	Müze Ziyaretçilerinin Demografik Özelliklerinin Algılanan Yenilenme Düzeyine Göre İncelenmesi	<i>Nadire ÖKSÜZ Gamze ERYILMAZ</i>	888
54	Firma Performansına Etki Eden Makroekonomik Faktörlerin Belirlenmesi: Yeme-İçme Sektörü Üzerine Bir Araştırma	<i>M. Oğuzhan İLBAN M. Tahsin LİCELİ</i>	909
55	Ev Sahibi Toplumların Turizm Gelişimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	<i>Arzu TOKER</i>	919
56	Uzun Metrajlı Filmlerin Turizm Eğitimi Bağlamında İncelenmesi	<i>Deniz KALE Arzu TOKER</i>	935
57	Restoran Tercihinde Etnosentrizm Algısına Yönelik Bir Ölçek Uyarlama Çalışması	<i>Ozan GÜLER Gürkan AKDAĞ Neslihan ŞİMŞEK</i>	949
58	Otellerde Ara Kademe Yönetici ve Çalışanları İyi Hissettiren Karşılıklı Davranışlar	<i>Ayşehan ÇAKICI Mualla YILMAZ A. Celil ÇAKICI</i>	967
59	Turizm Eğitiminde Akreditasyon: Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulunun (Turak) Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme	<i>Gülten YURTSEVEN A. Celil ÇAKICI</i>	978
60	Turistlerin Algıladığı Marka Evangelizminin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Balıkesir - Körfez Bölgesi Örneği	<i>M. Oğuzhan İLBAN Çağla TOPCUOĞLU</i>	997
61	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümlerinde Yöresel Mutfak Dersleri İçeriklerinin İncelenmesi	<i>Hatice ŞEN Mustafa SANDIKCI Sabri ÇELİK</i>	1016

62	Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (Turak) Tarafından Akredite Edilen Lisans Turizm Programlarının Gelişime Açık Alanları	A.Celil ÇAKICI Gamze KAYA Bertan KALABA İsmail KIZILIRMAK Şafak ÜNÜVAR	1038
63	Gastronomi Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar Üzerine Bir İnceleme	<i>Alev SÖKMEN</i> <i>Ahmet Tuğrul KARAMUSTAFA</i>	1055
64	İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Bakış Açısından İş görenin Ulaşılama Hakkı: Turizm Sektörü Örneği	<i>Ebru GÖZEN</i> <i>Hüseyin BOZ</i>	1066
65	Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivallere Yönelik Bir Değerlendirme	Sarp Tahsin KUMLU Emre SAMANCIOĞLU Emrah ÖZKUL	1090
66	Turizm Eğitimi Konulu Çalışmaların Bilim Haritalama Teknikleri ile Bibliyometrik Analizi	Merve SAĞCAN Afitap BULUT	1109
67	Türkiye’de Gastronomi ve Mutfak Sanatları (Gms) Eğitimi: Lisans Müfredatlarındaki Gastronomi Uygulama Derslerinin Karşılaştırılması	<i>Nihan AKDEMİR</i> <i>Ahmet Can GÖKSUN</i>	1124
68	Turizm Profesyonellerinin Turizm Eğitiminden Beklentileri: Uluslararası Otel İşletmeleri Örneği	<i>Özlem ARI</i>	1144
69	Turizm Sürdürülebilirliği İçin Çevresel Değerlendirme: Endekslerle Türkiye Performansı	<i>Ecem KÜÇÜKGÜNEY MUCA</i> <i>Özlem ESEN</i> <i>Gizem Evrim BİLGİ</i> <i>Ülker ÇOLAKOĞLU</i> <i>Aziz BOSTAN</i>	1167
70	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Eğitiminde Okul-Öğrenci-Sektör Üçgeni: Paydaş Görüşlerine İlişkin Bir Ön Çalışma	<i>Pembe ÜLKER</i> <i>Gökhan YILMAZ</i>	1195
71	Yenilebilir Otların Halk Tıbbı, Gastronomi ve Kültür Alanlarında Kullanımı: Bingöl İli Örneği	<i>Handan HAMARAT</i> <i>Haydar ŞAHİN</i>	1212
72	Uğurlu Gıda Olarak Nitelendirilen Gastronomi Ürünlerinin Ritüellerde Kullanımı (Bingöl İli Örneği)	<i>Ayşe KOÇ APUHAN</i> <i>Handan HAMARAT</i> <i>Murat GÖRAL</i>	1234
73	Turizm Alanında İlan Edilen Akademik Kadrolara Yönelik Bir Araştırma	<i>Damla KÜTÜKLÜ</i> <i>Yusuf AYMANKUY</i>	1254
74	Gastronomi ve Aşçılık Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Deneyimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi	<i>Okan OĞUZ</i> <i>Vedat YİĞİTOĞLU</i>	1273
75	Kamu Yöneticilerine Göre İzmir’in Gastronomi Turizmi Gelişmişlik Düzeyi ve Potansiyeli	<i>Yılmaz AKGÜNDÜZ</i> <i>Yeşim KOKBA</i> <i>Ceylan ALKAN</i>	1292
76	Restoran Yöneticilerinin Karekod Menülere Yönelik Tutumu: Mersin Örneği	<i>Elif Su AKKAYA</i> <i>Ahmet YARIŞ</i>	1309
77	Turizm Eğitimi Kapsamında Sektörde İstihdam Edilen Turizm Öğrencilerinin Yabancı Dil Bilme Yeterliliklerinin Sektör Temsilcileri Açısından Değerlendirilmesi	<i>Özcan ÖZDEMİR</i> <i>Suat AKYÜREK</i>	1324

78	Pandemi Öncesi Dönem ve Pandemi Döneminin Konaklama Sektörü Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Analizi: Tripadvisor'dan Kanıtlar	<i>Ecem KÜÇÜKGÜNEY MUCA Tuğrul AYYILDIZ Erdoğan KOÇ</i>	1338
79	Gıda Güvenliğiyle İlgili 2000-2022 Yılları Arasında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Literatür Taraması	<i>Saniye POLAT Mesut Murat ADABALI</i>	1360
80	Sosyal Medya Farkındalığının İş Performansı Üzerindeki Etkisi – Zanzibar Turizm Sektörü Örneği	<i>Hamed ABDALLA Tayfun DÖNMEZ O. Can YILMAZDOĞAN</i>	1384
81	Turizm Sektöründe Metaverse Açısından Yerli Ve Yabancı Turizm Haber Sitelerinin Karşılaştırmalı Semantik Analizi	<i>Ayşe CABİ BİLGE Münevver ÇİÇEKDAĞI</i>	1401
82	Soküm Unsurlarının Turizm Yoluyla Z Kuşağına Aktarılmasında Retro Pazarlama Yaklaşımı	<i>Bahar TÜRK</i>	1419
83	Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Konaklama Tesislerinin Dönüşümüne Eleştirel Bakış	<i>Songül Çilem KAYA</i>	1438
84	Türkiye Turist Rehberliği Eğitiminin Yunanistan İle Karşılaştırılması	<i>Dilara Eylül KOÇ Selda YORDAM DAĞISTAN</i>	1453
85	Gastronomi Eğitimi Lisans Programlarının İncelenmesi: Türkiye-İtalya Karşılaştırması	<i>Aysu TÜRKMAN Yaşar Asu TABANLI Alper İŞİN</i>	1467
86	Deneyimsel Öğrenmenin Turizm Sektöründeki Yeri: Staj Yapan Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	<i>Volkan BAHÇECİ Hümevra DOĞRU DAŞTAN</i>	1481
87	Alaçatı'da Rüzgâr Sörfü Turizminin Mevcut Durumunun SWOT Analizi ile İncelenmesi	<i>Volkan BAHÇECİ Dilara GÜLER</i>	1495
88	Muhasebe Eğitiminde Turizm Öğrencilerinin Performansını Etkileyen Faktörler	<i>Kevser YILMAZ Volkan BAHÇECİ Melissa N. CAGLE</i>	1505
89	Altın Gününe Mi Geldik?	<i>Ebru GÜNLÜ KÜÇÜKALTAN İlgaz Feray DEMİRAĞ Songül GÖKHAN</i>	1521
90	Turistlerin Restoranlardan Yöresel Yemeklerle İlgili Beklentileri ve Restoran Menülerinin Değerlendirilmesi	<i>Didem Özgül ÖZBOYRAZ Mustafa ÜLKER</i>	1538
91	Isparta'nın Kalkınmasında Engelli Turizm Talebini Etkileyen Faktörler	<i>Alime ATEŞ Günseli GÜÇLÜTÜRK BARAN</i>	1558
92	Turizm Lisans Öğrencilerinin Görüşleri Kapsamında İngilizce Yabancı Dil Derslerinin Değerlendirilmesi	<i>Bedia Ümmü GAFAR Fatma DOĞANAY ERGEN Emre YAŞAR</i>	1579
93	Türkiye'deki Üniversitelerin Turizm Bölümlerinde Görevli Akademisyenlerin Eğitim Profili	<i>Muharrem TUNA Elif Tuba TAMER İbrahim AKÇA</i>	1597
94	Rekreasyon Yönetimi Konulu Uluslararası Makalelerin Bilim Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi: Scopus Veri Tabanı Örneği	<i>Kübra CELİLOĞLU AYLAN Güney ÇETİN GÜRKAN</i>	1633

95	Türkiye’de Lisansüstü Gastronomi ve Mutfak Sanatları Eğitiminin Temel Sorunlarının Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri	<i>Rana ŞAT</i>	1648
96	Antalya’da Glütensiz Ürün ve Hizmet Sunan Otel İşletmelerinde Mevcut Durumun Analizi	<i>Ezgi ATİK</i> <i>Emre ATİK</i>	1675
97	Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Turizm Fakültelerinde İngilizce Dört Beceri Öğretiminin İncelenmesi	<i>Funda GÜÇ</i> <i>Semih ARICI</i>	1692
98	Stratejik İş Birimi Olarak Otel İşletmesi Departmanlarının KANO Modeli Aracılığıyla BCG Matrisi Açısından İncelenmesi (Doktora Kolokiyumu)	<i>Gözde KUMAŞŞ</i>	1712
99	Restoranlarda Kazanılmamış Tercihli Muamelenin Davranışsal Niyete Etkisinde Müşteri Duygulanımı ve Algılanan Hedonik Faydanın Rolü	<i>Elif DEMİR</i>	1717

**TURİZM EĞİTİMİ DEĞERLENDİRME VE AKREDİTASYON
KURULU (TURAK) TARAFINDAN AKREDİTE EDİLEN LİSANS
TURİZM PROGRAMLARININ GELİŞİME AÇIK ALANLARI**

A.Celil ÇAKICI

Prof. Dr., Mersin Üniversitesi,
Turizm Fakültesi

E-posta: celilcakici@mersin.edu.tr

Gamze KAYA

Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi,
Turizm Fakültesi

E-posta: gamze_kaya90@hotmail.com

Bertan KALABA

Öğr. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
Van MYO

E-posta: bertankalaba@yyu.edu.tr

İsmail KIZILIRMAK

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi,
İktisat Fakültesi

E-posta: ikizilirmak@istanbul.edu.tr

Şafak ÜNÜVAR

Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi,
Turizm Fakültesi

E-posta: safakunuvar@selcuk.edu.tr

ÖZET

Bir kalite güvencesi olarak görülen akreditasyon, son zamanlarda eğitim kurumları açısından önemli bir hale gelmiştir ve kurumlar, statü ve itibar göstergesi olan akreditasyona yönelmiştir. Akreditasyon sürecinde kurumların, belirli standartlara uygun olarak hazırlanmış ölçütlere ne derece uyduğu değerlendirilir ve değerlendirme sonucunda güçlü yönleri ile gelişime açık alanları ortaya konulur. Türkiye’de turizm alanındaki akreditasyon işlemleri Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (TURAK) tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmada 2022 yılında TURAK tarafından akredite edilen lisans düzeyindeki turizm programlarının gelişime açık alanları incelenmektedir. Böylece gelecekte yapılan başvurularda karşılaşılabilecek sorunların ortadan kaldırılması ve programlara yol göstermek amaçlanmaktadır. Araştırmada ikincil verilerden yararlanılmıştır. TURAK değerlendirmelerinde kilit başlıklar; öğrenciler, program öğretim amaçları, program öğrenim çıktıları, öğretim planı, öğretim kadrosu, yönetim yapısı, altyapı, kurum desteği ve parasal kaynaklar ve sürekli iyileştirme şeklindedir. Bu başlıklarda tespit edilen gelişime açık alanlar içerik analizine tabi tutularak 81 ayrı kod elde edilmiştir. Kodların toplam tekrar sayısı 630 olup; bu kodlar süreç, ölçme ve değerlendirme, altyapı, paydaş etkileşimi ve mevzuat alanlarındaki

gelişime açık alanlar (yetersizlikler) kategorilerinde birleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda gelişime açık alanlarda ilk sırayı “program öğrenim çıktıları” ölçütünün aldığı belirlenmiştir. İkinci sırayı ise “öğrenciler” ölçütünün aldığı belirlenmiştir. Kategori bağlamında en çok süreç (%35,9) ve ölçme ve değerlendirmeye ilişkin yetersizlikleri (%34,6) olduğu tespit edilmiştir. Gelişime açık alanlarda iyileştirme yapılabilmesi, program yöneticileri, akademik ve idari personel tarafından sürecin iyi anlaşılması ve içselleştirilmesi ile PUKÖ döngüsünün işletilmesine bağlı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelime: TURAK, akreditasyon, lisans, turizm programları, gelişime açık alanlar

GİRİŞ

Akreditasyon, kuruluşlar tarafından oluşturulan ve kullanılan bir dış kalite inceleme sürecidir (Council of Higher Education Accreditation, 2015:1). Akreditasyon gibi kalite güvence sistemlerinde temel amaç yükseköğretim kurumlarında hesap verebilirlik, kalite ve şeffaflıkla birlikte öğrenci talep ve hareketliliğine katkı sağlamaktır. Bu şekilde akreditasyon bilinciyle üniversitelerin uluslararası arenada yer almasına yardımcı olmaktadır (Doğan, Kaya & Çakıcı, 2021: 405). Küreselleşen ekonomide akreditasyon, öğrenciler arasında kurumsal, bölgesel, ulusal ve uluslararası hareketliliğe olanak tanıyan kimlik bilgilerinin karşılıklı tanınması açısından önemlidir (Sanyal and Martin, 2007:6).

Akreditasyon uygulamalarıyla eğitim ve öğretim görevini üstlenen kuruluşların, belirlenen standartlara uyma durumu değerlendirilerek, bu standartlar kapsamında yeterliliklerinin izlenmesi ve saptanması sağlanır (Doğan, 1999). Akreditasyon sisteminde eğitimin, eğiticinin ve eğitilenin belirlenen standartlara uyma durumu incelenir. Çeşitli ölçütlere göre belirlenmiş bu standartlar, etik ve özlük hakkı konularını da kapsamaktadır (Öztuna, 2014). Akreditasyon komisyonları hem kaliteyi güvence altına alma hem de kaliteyi iyileştirme gibi zor bir görevle karşı karşıya kalmışlardır (Wergin,2005:35). Widarsyah, Ghiselli, and Adler (2016), 25 yıldır Amerika`da akreditasyon hizmeti veren Accreditation Commission for Programs in Hospitality Administration (ACPHA)`nın konaklama eğitiminde standartların geliştirilmesindeki rolünü, algılanan faydaları ve akreditasyona başvurmanın altında yatan nedenleri araştırmıştır. Araştırma sonucunda ise, ACPHA akreditasyonunun algılanan faydalarının

dış hesap verebilirlik ve programın iyileştirilmesi, işe alımda artan pazarlama avantajı ve üniversite kaynakları için artan kaldıraç olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye`de turizm alanındaki akreditasyon uygulamalarında süreç, ilgili kurumun belirlenen tarihlerde Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kuruluna (TURAK) başvuru yapması ile başlar ve değerlendirme aşamaları ile devam eder. Programlar tarafından hazırlanan özdeğerlendirme raporu (ÖDR), TURAK takımları tarafından incelenir, yapılan sanal ve saha ziyaretleri sırasında da programın öğrenci kabulleri, program öğretim amaçları, program öğrenim çıktıları, akademik kadrosu, üniversite ve programın alt yapısı, yönetimin yapısı, parasal konular ve sürekli iyileştirme adına programda yapılan uygulamalar anlaşılmaya çalışılır. Bu çalışmalar sonrasında kurumda yetkililer önünde gerçekleştirilen çıkış bildiriminde tespit edilen güçlü yönler ile gelişime açık alanlar açıklanır. Gelişime açık alanlar, programın bir sonraki ziyarete kadar iyileştirmesi beklenen hususları ifade etmektedir. İşte bu çalışmada 2022 yılında TURAK tarafından akredite edilen lisans düzeyindeki turizm programlarının gelişime açık alanları incelenmektedir. Böylece gelecekte yapılan başvurularda karşılaşılabilecek sorunların ortadan kaldırılması ve programlara yol göstermek amaçlanmaktadır.

TURİZM EĞİTİMİNDE AKREDİTASYON

Türkiye`de turizm işletmeciliği, turizm rehberliği, rekreasyon yönetimi ve gastronomi ve mutfak sanatları lisans programlarında turizm eğitimi veren fakülte sayısı çok hızlı şekilde artmıştır. Tablo 1`e göre 188 devlet üniversitesindeki fakülte veya yüksekokulda lisans düzeyinde turizm eğitim programı yürütülürken, bu sayı KKTC dahil vakıf üniversitelerinde 154`dür. Fakülte ve açılan program sayılarının hızla artmasıyla birlikte; giriş puanı, kontenjan kapasitesi ve doluluğu, uygulama olanakları, öğretim elemanı sayısı, yabancı dil öğrenimi kalitesi, staj ve işbaşı eğitim olanakları, mezunların istihdam oranları ve mesleki kuruluşlar başta olmak üzere paydaşlar ile olan ilişkiler vb. açısından bir rekabet ortamına girilmiştir. Tüm yaşanan bu gelişmeler, programları akreditasyona başvurmaya yönlendirerek bu belgeye sahip olma isteğinde kendini göstermeye başlamıştır. Üniversiteler arasında öne geçmek ve yüksek puanlı öğrencilerin tercih etmelerini sağlamak da başka motivasyonlar arasındadır.

Tablo 1. Lisans Turizm Programlarının Dağılımı (2023)

Lisans Turizm Programları	Devlet		Vakıf*	
	Fakülte	YO	Fakülte	YO
Turizm İşletmeciliği	51	7	17	9
Turizm Rehberliği	38	4	2	6
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	51	17	81	39
Rekreasyon Yönetimi	15	5	0	0
Toplam	155	33	100	54

*: KKTC dahil olup; ücretli, %100 ve %50 burslu olanlar, ayrı programlar olarak dikkate alınmıştır.

Kaynak: www.yokatlas.yok.gov.tr; e.t: 13.08.2023

Yükseköğretim turizm programlarının akreditasyon ve değerlendirme çalışmaları TUADER bünyesinde kurulan TURAK tarafından gerçekleştirilmektedir. TURAK, YÖKAK tarafından yetkilendirilmiş ve çalışmalarına 2018 yılında başlamıştır. TURAK Yükseköğretim Turizm Programları değerlendirme ölçütleri, turizm endüstrisi paydaşlarının beklentilerini karşılamak üzere, önlisans (120 AKTS) ve lisans (240 AKTS Kredisi) programlarının kalite güvencesini sağlamak ve programların sürekli iyileştirilmesini desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu ölçütler; “öğrenciler, program öğretim amaçları, program öğrenim çıktıları, öğretim planı, öğretim kadrosu, yönetim yapısı, altyapı, kurum desteği ve parasal kaynaklar ve sürekli iyileştirme”dir. Bugüne kadar TURAK’ın akreditasyon ve değerlendirme çalışmalarına göre 25 lisans turizm programı akreditasyon belgesi almaya hak kazanmıştır.

YÖNTEM

Akredite olmuş lisans turizm programlarının gelişime açık alanlarının (GAA) incelenmeye çalışıldığı bu araştırmada, ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu süreçte belgelere erişim için TURAK ve TUADER’den 22.06.2023 tarihinde yazılı izin alınmıştır. 2022 yılı içinde TURAK tarafından yapılan akreditasyon ve değerlendirme çalışmaları sonrasında 7 lisans programına gönderilen raporlardan yararlanılmıştır. Bu raporlardaki tespit edilen GAA’lar TURAK ölçütlerindeki ana başlıklara göre içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, TURAK ölçütlerindeki ana başlıklara göre yapılmıştır. TURAK ölçütlerinin ana başlıkları; öğrenciler, program öğretim amaçları, program öğrenim çıktıları, öğretim planı, öğretim kadrosu, yönetim yapısı, altyapı, kurum desteği ve parasal kaynaklar ve sürekli iyileştirme şeklindedir. Bu ana başlıklarda tespit edilen gelişime açık alanlar süreç, ölçme ve değerlendirme, mevzuat, iç ve dış paydaş etkileşimi ve altyapıya dönük gelişime açık alanlar temalarına göre kodlanmıştır. Kodlar

üretilmeden metin iki öğretim elemanı ve bir doktora öğrencisi tarafından iki kez okunmuştur, ardından bir araya gelerek kodlar üzerinde tartışılmıştır. Araştırmacılardan biri tarafından yapılan kodlama, diğeri tarafından kontrol edilmiştir. Bu çalışmadaki yapılan içerik analizinde 81 farklı kod elde edilmiş olup; toplam tekrar sayısı 630'dur. Kodlar; süreç, ölçme ve değerlendirme, mevzuat, iç ve dış paydaş etkileşimi ve altyapıya dönük gelişime açık alanlar kategorilerinde birleştirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2'de TURAK takımlarınca 7 lisans programı için tespit edilen GAA'ların boyutlara ve GAA türüne göre dağılımını göstermektedir. Buna göre tespit edilen 630 GAA'nın %23,7'si program öğrenim çıktıları, %21,1'i öğrenciler, %18,9'u da program öğretim amaçları ile ilgilidir. En az kurum desteği ve parasal kaynaklara ilişkin GAA bildirim yapılmıştır. Diğer taraftan süreç GAA'ları %35,9 olup; ölçme ve değerlendirme GAA'ları ise %34,6'dır. Mevzuat GAA'ları (%6) en az raporlanan husustur.

Tablo 2. Gelişime Açık Alanların Boyutlara ve Türlerine Göre Dağılımı

Boyutlar	Fr	%	GAA Türü	Fr	%
Program öğrenim çıktıları	149	23,7	Süreç	226	35,9
Öğrenciler	133	21,1	Ölçme ve değerlendirme	218	34,6
Program öğretim amaçları	119	18,9	Altyapı	75	11,9
Sürekli iyileştirme	66	10,5	Paydaş etkileşimi	73	11,6
Öğretim planı	62	9,8	Mevzuat	38	6,0
Alt yapı	55	8,7	Toplam	630	100,0
Yönetim yapısı	23	3,7			
Öğretim kadrosu	19	3,0			
Kurum desteği ve parasal kaynaklar	4	0,6			
Toplam	630	100,0			

Tespit edilen 81 koddan en çok sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizliğinin (%11,6) tekrar ettiği belirlenmiştir. Kanıt yetersizliğinin oranı %8,6 olup; stajla ilgili yetersizlikler ise %5,6 oranındadır. İç ve dış paydaş etkileşimi ve/veya kanıt yetersizlikleri %11,4 olup, önemli bir yetersizliğe işaret etmektedir. Tespit edilen 81 koddan en az 10 tekrar eden 19 kodun dağılımı dikkate alındığında toplam tekrar sayısının 445 ve oranın da %70,8 olduğu anlaşılmaktadır. Böylece yetersizlik kodlarının %23,5'ini teşkil eden 19 kodun, tüm yetersizliklerin %70,8'ini meydana getirdiği ortaya çıkmaktadır. Buna karşın 81 koddan 62 kodun tekrar sayısı %29,2'dir. Başka bir anlatımla, tespit edilen kodların %76,5'i tekrarların ancak %29,2'sini oluşturmuştur.

“Öğrenciler” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Öğrenciler boyutunda; öğrencilerin programa kabul, yatay-dikey geçiş, öğrenci değişimi, öğrenci hareketliliği, ders ve kariyer danışmanlığı, başarı değerlendirmesi, öğrenci memnuniyeti, mezuniyet kararı, mezun takibi vb. konular irdelenmektedir.

Tablo 3. Öğrenciler Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	Süreç	Ölçme ve değ.	GAA Türü			Toplam	%
			Mevzuat	Paydaş etkileşim	Altyapı		
Akran danışmanlığı yetersizliği	2					2	1,5
Başarı değerlendirmesi yetersizlikleri		17				17	12,8
Bölüm kurulu işleyiş yetersizlikleri	2					2	1,5
Çift anadal öğrencisi olmaması	3					3	2,3
Çoktan seçmeli testlerle yapılan değerlendirme		2				2	1,5
Danışman atamaları ve duyurumu yetersizlikleri	4					4	3,0
Danışman-öğrenci etkileşim yetersizliği	2					2	1,5
Danışmanlık yönergesi yetersizliği			2			2	1,5
Değişim anlaşmalarının azlığı			4			4	3,0
Değişim öğrencilerinin kazanımlarını değerlendirme yetersizlikleri	1	2				3	2,3
Değişim öğrencilerinin olmaması veya azlığı	5					5	3,8
Dekan-öğrenci etkileşim yetersizliği	2					2	1,5
Dış paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği				4		4	3,0
Doluluk oranı ve yerleşme puanları değerlendirme yetersizliği		2				2	1,5
Geri bildirim yetersizliği		1				1	,8
İntibak komisyonu çalışmaları yetersizliği			1			1	,8
İş akış şeması sorunları			2			2	1,5
Kampus olanaklarının yetersizliği					2	2	1,5
Kanıt yetersizliği	1					1	,8
Mezun takibi ve yeterliliklerini değerlendirme yetersizlikleri	4	4				8	6,0
Öğrenci memnuniyeti, anketi & uygulama şekli yetersizlikleri		16				16	12,0
Öğrencilerle etkileşim yetersizlikleri		3				3	2,3
Öğretim elemanını değerlendirme yetersizlikleri		1				1	,8
Periyodik değerlendirme yetersizlikleri		2				2	1,5
Sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri	22					22	16,5
Staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim & değerlendirmesi yetersizlikleri		10				10	7,5
Uygulama dersleri (yönerge, ders saati, ders çeşitliliği vb) yetersizlikleri			3			3	2,3
Yandal öğrencisinin olmaması	5					5	3,8
Yatay ve dikey geçiş süreçlerindeki yetersizlikler	2					2	1,5
Toplam	55	60	12	4	2	133	100,0
%	41,4	45,1	9,0	3,0	1,5	100,0	

Tablo 3’teki bulgulara göre, öğrenci boyutundaki yetersizliklerin toplamı 133 olup; tüm boyutlar itibariyle yetersizliklerin %21,1’ini teşkil etmektedir. Bu boyutta ölçme ve değerlendirme yetersizliklerinin %45,1 ve süreç yetersizliklerinin de %41,4’lük bir orana sahip olduğu tespit edilmektedir. Tespit edilen yetersizlikler içinde en dikkat çekici olanlar %16,5 ile sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleridir. Bunu %12,8 ile başarı değerlendirmesi ve %12,0 ile öğrenci memnuniyeti, anketi ve uygulama şekli yetersizlikleri izlemektedir. Staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim ve değerlendirmesi yetersizlikleri de (%7,5) dikkat çekici bir yetersizlik arasındadır.

“Program Öğretim Amaçları” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

TURAK tarafından program öğretim amaçları, “Programın mezunlarının erişmeleri istenen kariyer hedeflerini ve alanındaki beklentilerini tanımlayan genel ifadeler.” olarak tanımlanmıştır. Bu boyutta; program amacı ve kariyer hedefleri, bunların belirlenme ve güncellenme şekli, bu süreçlere iç ve dış paydaşların katkısı, program öğretim amaçlarına ulaşımın nasıl ölçüldüğü, değerlendirildiği vb. konular mercek altına alınmaktadır. Tablo 4, bu boyuttaki tespitleri göstermektedir.

Tablo 4. Program Öğretim Amaçlarına İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü				Toplam	%
	Süreç	Ölçme ve değ.	Mevzuat	Paydaş etkileşim		
Başarı değerlendirmesi yetersizlikleri		5			5	4,2
Bölüm kurulu işleyiş yetersizlikleri	4				4	3,4
Dış paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği				26	26	21,8
İç paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği				20	20	16,8
İç paydaş gereksinimi				1	1	,8
İdari personel yetersizliği				2	2	1,7
Kanıt yetersizliği		5			5	4,2
Kariyer danışmanlığı yetersizliği	1				1	,8
Ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		3			3	2,5
Program öğretim amacı tanımlama, güncelleme ve duyurumu yetersizlikleri	9		12		21	17,6
Program öğretim amaçlarına ulaşma değerlendirmesi yetersizliği	2	2			4	3,4
Sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri	22				22	18,5
Staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim & değerlendirme yetersizlikleri		2			2	1,7
TURAK tanımına uyum yetersizliği			3		3	2,5
Toplam	38	17	15	49	119	100,0
%	31,9	14,3	12,6	41,2	100,0	

Tablo 4’e göre, bu boyutta en dikkat çekici yetersizlik, dış paydaş etkileşimi veya kanıtı yetersizliğidir (%21,8). Sistemli bir süreç ve bunun işletilmesine dair yetersizlik de %18,5

oranındadır. Diğer taraftan program amacını tanımlama, güncelleme ve duyurma konularında (%17,6) ve iç paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği (%16,8) de dikkat çeken yetersizliklerdir. Bu boyutta ilginç olan bir husus, program öğretim amaçlarına ilişkin yetersizliklerin %41,2'sinin iç ve dış paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği ile ilgili olduğudur. Süreç yetersizlikleri de azımsanmayacak bir oranda olup %31,9'dur.

“Program Öğrenim Çıktıları” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Program öğrenim çıktıları TURAK tarafından “Öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi, beceri ve davranışları tanımlayan ifadeler.” şeklinde açıklanmıştır. Bu boyutta; program öğrenim çıktılarına belirleme şekli, paydaşların katkısı, amaçlarla uyumu, TYYÇ ile uyumu, program öğrenim çıktılarına erişimi gözden geçirme ve değerlendirme süreci, mezuniyet aşamasında öğrencilerin bu çıktıları kazandığının nasıl tespit edildiği vb. bağımsız bir gözle değerlendirilmektedir.

Tablo 5. Program Öğrenim Çıktılarına İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	Süreç	GAA Türü		Toplam	%
		Ölçme ve değ. etkileşim	Paydaş		
Alana uygun derslerle ilgili sorunlar	3			3	2,0
Ders - program öğrenim çıktısı uyumsuzluğu	10			10	6,7
Dersin sınavı-ders çıktısı uyumsuzluğu	2			2	1,3
Dış paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği			5	5	3,4
İç paydaş etkileşimi veya kanıt yetersizliği			3	3	2,0
İç ve dış paydaş etkileşimi ve kanıt yetersizliği			9	9	6,0
Kanıt yetersizliği		24		24	16,1
Mezun takibi ve yeterliliklerini değerlendirme yetersizlikleri	7			7	4,7
Öğrenci memnuniyeti, anketi & uygulama şekli yetersizlikleri		2		2	1,3
Öğrencilerin yabancı dil seviyelerini ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri	7			7	4,7
Ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		8		8	5,4
Program öğrenim çıktılarına ulaşılmasını ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		15		15	10,1
Program öğrenim çıktısı belirleme, yazımı yetersizliği, çıktı çakışması	17			17	11,4
Program ve TURAK çıktıları uyumsuzluğu veya açıklanamaması	2			2	1,3
Seçmeli ders sorunları (azlığı, havuzu, uyumu, kontenjanı vb)	5			5	3,4
Sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri	17			17	11,4
Sistemli ve sürdürülebilir bir değerlendirme yetersizliği		4		4	2,7
Staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim & değerlendirmesi yetersizlikleri		3		3	2,0
Uygulamaların yeniliği, süreksizliği ve yetersiz açıklama	6			6	4,0
Toplam	76	56	17	149	100,0
	% 51,0	37,6	11,4	100,0	

Tablo 5'e göre dikkat çekici yetersizliklerin başında kanıt yetersizliği (%16,1) gelmektedir. %11,4'er oranlarla iç ve dış paydaş etkileşimi veya kanıtı yetersizliği, program öğrenim çıktısı belirleme, yazımı yetersizliği, çıktı çakışması ve sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri gelmektedir. Program öğrenim çıktılarına ulaşılmasını ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri ise %10 dolayındadır. Program öğrenim çıktılarına ilişkin yetersizliklerin %51'i süreç yetersizlikleriyle ilişkilidir. %37,6'sı ise ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri konusundadır.

“Ders Planı” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Program öğretim amaçları ve program öğrenim çıktılarının sağlanmasında kullanılan kilit araçların başında ders planı gelmektedir. Akreditasyon çalışmalarında, ders planı boyutuyla ilgili olarak öğretim planının program öğretim amaçları ve program öğrenim çıktılarıyla uyumu; derslerin derinlik, kapsam, uygunluk, kalite, ardışıklık ve pekiştirme bakımından tamamlayıcılığı ve bütünleştiriciliği, öğretim planını uygulama süreci; derslerde edindiklerini uygulamaya dökme becerisinin kazandırılması, alana uygun eğitimin verilmesi, stajlar vb. değerlendirilmektedir.

Tablo 6. Ders Planına İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	Süreç	GAA Türü			Toplam	%
		Ölçme ve değ.	Mevzuat	Paydaş etkileşimi		
Bologna Bilgi Sistemi güncelleme yetersizliği	1				1	1,6
Ders - program öğrenim çıktısı uyumsuzluğu	7				7	11,3
Ders ardışıklığı ve devamlılığının sağlanamaması	2				2	3,2
İç ve dış paydaş etkileşimi ve kanıt yetersizliği				1	1	1,6
Kanıt yetersizliği		2			2	3,2
Müfredat güncellemedeki süreç işleyiş yetersizliği	4				4	6,5
Ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		1			1	1,6
Program öğrenim çıktılarına ulaşılmasını ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		1			1	1,6
Program öğrenim çıktısı belirleme, yazımı yetersizliği, çıktı çakışması	5				5	8,1
Seçmeli ders sorunları (azlığı, havuzu, uyumu, kontenjanı vb)	12				12	19,4
Staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim & değerlendirmesi yetersizlikleri		12	6	2	20	32,3
Uygulama dersleri (yönerge, ders saati, ders çeşitliliği vb) yetersizlikleri	2		1		3	4,8
Zorunlu derslerle ilgili sorunlar	3				3	4,8
Toplam	36	16	7	3	62	100,0
	% 58,1	25,8	11,3	4,8	100,0	

Tablo 6'ya göre; staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim ve değerlendirmesi yetersizlikleri %32,3 ile en sık karşılaşılan yetersizlik türüdür. Ayrıca, seçmeli ders sorunları (azlığı,

havuzu, uyumu, kontenjanı vb) (%19,4) ve ders - program öğrenim çıktısı uyumsuzluğu (%11,3) dikkat çeken diğer yetersizliklerdir. Ders planındaki yetersizliklerin %58,1'inin süreç yetersizlikleri olduğu, bunu %25,8 ile de ölçme ve değerlendirme yetersizliklerinin takip ettiği görülmektedir.

“Öğretim Kadrosu” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

TURAK çalışmalarında öğretim kadrosu, irdelenen başka bir boyuttur. Bu boyutta; öğretim kadrosunun nicelik ve nitelik olarak yeterliği; öğretim kadrosunun ders verme dışı bilimsel araştırma yapma, danışmanlık, topluma hizmet, mesleki gelişimi; öğretim elemanlarının yeterliği, deneyimleri, bilgi düzeyleri vb. hususlar değerlendirilmektedir.

Tablo 7'ye göre, en önemli yetersizlik, öğretim elemanlarının azlığıdır (%47,4). Ayrıca öğretim üyesi azlığı da söz konusudur (%10,5). Öğretim kadrosunun sektör deneyim yetersizliği de (%21,1) başka bir yetersizliktir. Öğretim kadrosuna ilişkin yetersizliklerin %57,9'u altyapı yetersizlikleri olarak kodlanmıştır. Bunun sebebi, altyapı yetersizliği kavramsal olarak fiziki yetersizlikleri çağırırsa da, bir eğitim kurumunda öğretim kadrosu da altyapı içinde değerlendirilebilmektedir. Ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri de %36,8'lik bir orana sahiptir.

Tablo 7. Öğretim Kadrosu Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü			Toplam	%
	Süreç	Ölçme ve değ.	Altyapı		
Akademik eser azlığı		1		1	5,3
Eğiticilerin eğitimi yetersizliği	1			1	5,3
İş yükü fazlalığı		1		1	5,3
Öğretim elemanını değerlendirme yetersizlikleri		1		1	5,3
Öğretim elemanının azlığı			9	9	47,4
Öğretim üyesinin azlığı			2	2	10,5
Sektör deneyimi eksikliği		4		4	21,1
Toplam	1	7	11	19	100,0
%	5,3	36,8	57,9	100,0	

“Yönetim Yapısı” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Değerlendirmelerde incelenen bir boyutta üniversite ve fakülte/yüksekokul içindeki yönetim yapısıdır. Bu boyutta; üniversite ve fakülte/yüksekokuldaki yönetim yapısı, birimin üniversite içindeki yeri, ilişkilerin tanımlı olması, öğretim sonuçlarının değerlendirilmesi, süreçleri, iç işleyişi denetleyecek bir sistemin varlığı, arşivleme vb. hususlar dikkate alınmaktadır. Tablo 8'e göre; yönetim yapısındaki yetersizlikler arasında organizasyon şeması sorunları (%17,4) ve kanıt yetersizliği (%17,4) dikkat çekmektedir. Arşiv (uygunsuzluk, nem ölçer eksikliği veya işlevsizliği) sorunları (%13) ve iç kontrol

yetersizliği (%13) de görece sıkça belirtilen yetersizliklerdir. Yönetim yapısı yetersizliklerinin %47,8'i lme ve değerlendirme ile ilgilidir. %26,1'i altyapıyı işaret ederken, %17,4' de mevzuat yetersizliklerine işaret etmektedir.

Tablo 8. Yönetim Yapısı Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü				Toplam	%
	Süreç	lme ve değ.	Mevzuat	Altyapı		
Arşiv (uygunsuzluk, nem ölçer eksikliği veya işlevsizliği) sorunları				3	3	13,0
evrimleri kapatma yetersizlikleri		1			1	4,3
Destek hizmetleri yetersizliği				2	2	8,7
Geri bildirim yetersizliği		1			1	4,3
İç kontrol yetersizliği		3			3	13,0
Kanıt yetersizliği		4			4	17,4
Organizasyon şeması sorunları			4		4	17,4
Öğretim faaliyetlerini lme ve değerlendirme yetersizlikleri		2			2	8,7
Sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri	2				2	8,7
Web sitesinin güncel olmaması				1	1	4,3
Toplam	2	11	4	6	23	100,0
	% 8,7	47,8	17,4	26,1	100,0	

“Altyapı” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

niversiten ve fakülte/yüksekokulun altyapı olanakları da değerlendirilmektedir. Bu kapsamda eğitim-ğretim süreçlerinde kullanılan sınıflar, laboratuvarlar ve bunların donanımı, uygulama olanakları, sosyal ve kültürel faaliyet alanları, ğretim elemanları ve idari personelin ofis olanakları, kütüphane olanakları, güvenlik, yangın, ilk yardım önlemleri; engelli düzenlemeleri vb. mercek altına alınmaktadır.

Tablo 9'a göre, yangın önlemlerine (sistemin çalışmaması, teçhizatın kontrolü, acil çıkış sorunları, kullanım talimatları vs) ilişkin yetersizlikler %20 oranındadır. Bunu %18,2 ile uygulama alanları (mutfak, bulaşıkhanesi, yağ tutucu, nbro, kat hizmetleri, soyunma odası, uygulama oteli donanımı, vb) yetersizlikleri izlemektedir. Engelli düzenlemelerine (asansör, rampa, işlevsiz engelli lavabosu, hissedilebilir zemin, vb) dair yetersizliklerin oranı ise %16,4'dr. Doğal olarak bu boyutta tespit edilen yetersizliklerin %94,5'i altyapıya ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9. Altyapıya İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü		Toplam	%	
	Ölçme ve değ.	Altyapı			
Bina yapısının uygunsuzluğu		2	2	3,6	
Engelli düzenlemeleri (asansör, rampa, işlevsiz engelli lavabosu, hissedilebilir zemin, vb) yetersizliği		9	9	16,4	
Güvenlik önlemleri (iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, kaymayı engelleyici şerit, vb) yetersizliği		3	3	5,5	
Hijyen koşullarının sağlanmaması		2	2	3,6	
İdari personel yetersizliği		2	2	3,6	
İlk yardımla ilgili (ekip, eğitim, malzeme, geçerlik kontrolü vb) yetersizlikler		4	4	7,3	
Kanıt yetersizliği	3		3	5,5	
Öğretim elemanı oda yetersizliği		2	2	3,6	
Sınıf donanım yetersizliği		1	1	1,8	
Sosyal ve kültürel faaliyet ve altyapı yetersizliği		3	3	5,5	
Uygulama alanları (mutfak, bulaşıkhanesi, yağ tutucu, önbüro, kat hizmetleri, soyunma odası, uygulama oteli donanımı, vb) yetersizlikleri		10	10	18,2	
Yangın önlemlerinin (sistemin çalışmaması, teçhizatın kontrolü, acil çıkış sorunları, kullanım talimatları vs) yetersizliği		11	11	20,0	
Yazılım yetersizliği		1	1	1,8	
Yönlendirme tabelalarının olmaması		2	2	3,6	
	Toplam	3	52	55	100,0
	%	5,5	94,5	100,0	

“Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklar” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Programın kalitesi ve sürdürülebilirliği için üniversitenin idari desteği, yapıcı liderliği, parasal kaynakları sağlama düzeyi, kaynakların nitelikli öğretim elemanlarını tutma ve çekme bakımından yeterliği, alt yapı için kaynakların yeterliği; destek personelinin varlığı, teknik ve idari personelin sayıca ve nitelik olarak yeterliği akreditasyon ve değerlendirme çalışmalarında incelenen “Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklar” boyutunu oluşturmaktadır. Kurum desteği ve parasal kaynaklar dikkate alındığında (Tablo 10); idari personel yetersizliği dikkat çekmektedir. Ayrıca bazı binaların başka birimlerle ortak olarak kullanımını da bir yetersizlik olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 10. Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklara İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü		Toplam	%
	Ölçme ve değ.	Altyapı		
İdari personel yetersizliği		3	3	75,0
Ortak bina kullanım yetersizlikleri		1	1	25,0
	Toplam	4	4	100,0
	%	100,0	100,0	

“Sürekli İyileştirme” Boyutuna İlişkin Gelişime Açık Alanlar

TURAK değerlendirmelerinde üzerinde dikkatle durulan başlıklardan biri de sürekli iyileştirme faaliyetleridir. Bu amaçla kurulan ölçme değerlendirme sisteminden sağlanan

sonuçların, programın sürekli iyileştirmesine hizmet etmesi, iyileştirme çalışmalarının, sistematik ve kanıtlara dayalı olması gibi konular incelenmektedir. Tablo 11'e göre En sık rastlanan, kanıt yetersizliğidir (%22,7). Bunu %15,2'lik oranlarla iyileştirme faaliyetlerinin yetersizliği, ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri ve sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri izlemektedir. Sistemli ve sürdürülebilir bir değerlendirme yetersizliğine de 510 dolayında rastlanmaktadır. Sürekli iyileştirme faaliyetlerindeki yetersizliklerin %72,7'sini ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri teşkil etmektedir.

Tablo 11. Sürekli İyileştirmeye İlişkin Gelişime Açık Alanlar

Kodlar	GAA Türü		Toplam	%
	Süreç	Ölçme ve değ.		
Çevrimleri kapatma yetersizlikleri		4	4	6,1
Geri bildirim yetersizliği		2	2	3,0
İç paydaş gereksinimi	1		1	1,5
İç ve dış paydaş etkileşimi ve kanıt yetersizliği		3	3	4,5
İyileştirme faaliyetlerinin yetersizliği		10	10	15,2
Kanıt yetersizliği		15	15	22,7
Memnuniyet anketi uygulama yetersizlikleri		2	2	3,0
Ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri		10	10	15,2
Sadece ankete bağlı değerlendirme		2	2	3,0
Sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri	10		10	15,2
Sistemli ve sürdürülebilir bir değerlendirme yetersizliği	7		7	10,6
Toplam	18	48	66	100,0
	% 27,3	72,7	100,0	

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında incelenen TURAK takımlarınca incelenen 7 adet lisans turizm programında yapılan akreditasyon çalışmalarında belirlenen GAA'lar ile ilgili 81 kodda 630 defa tekrarlanmış yetersizlikler oldukça dikkat çekicidir. Değerlendirme ölçütlerinin tamamında GAA olarak adlandırılan yetersizliklerin olması, turizm eğitimi açısından mevcut durumun olumsuzluklarını ve yetersizliklerini ortaya koyması açısından önemlidir.

GAA'larda ilk sırayı "**program öğrenim çıktıları**" ölçütünün aldığı belirlenmiştir. Bu ölçütte yetersizliklerin % 23,7'lik kısmı (149 tekrar) karşımıza çıkmıştır. Bu ölçütte ilk sırada yer alan yetersizlik türünün "süreç" olduğu, bunu "ölçme ve değerlendirmenin" takip ettiği ve son olarak da "paydaş etkileşiminin" olduğu görülmüştür. Yetersizlikler incelendiğinde; ilk sırayı "kanıt yetersizliğinin" aldığı görülmüştür. Kısacası öğrenim çıktıları ile ilgili somut sonuçların görülmediği anlaşılmıştır. Ayrıca bu başlıkta ikinci sırada olan kodun da "sistemli ve sürdürülebilir bir değerlendirme yetersizliği" ve "program öğrenim çıktısı belirleme, yazımı yetersizliği, çıktı çakışması" olduğu

görülmüştür. Üçüncü olarak da “program öğrenim çıktılarına ulaşılmasını ölçme ve değerlendirme yetersizlikleri” olarak belirlenmiştir. Program öğrenim çıktıları konusunda; paydaş etkileşimi olmadan başka programların program öğrenim çıktılarının kopyalanması ve sürecin iyi yönetil(e)memesi, mevcut sorunları etkin şekilde çöz(e)memektedir.

GAA’larda ikinci sırayı “**öğrenciler**” ölçütü almaktadır. Bu ölçütte yetersizliklerin % 21,1’lik kısmı (133 tekrar) yer almaktadır. Öğrenciler ile ilgili GAA’larda ilk sırayı “ölçme ve değerlendirme” yetersizliğinin aldığı görülmüştür. Bu süreçte başta başarı değerlendirmesi olmak üzere tüm eğitim sürecinin net olarak değerlendirilemediği yorumu yapılabilir. İkinci sırayı “süreç”, diğer sıraları da “mevzuat” ve paydaş etkileşimlerinin aldığı görülmüştür. Kısacası öğrenciler ile ilgili sonuçları incelediğimizde bu başlık altında en fazla kodun olduğu görülmektedir. Bu ölçüt değerlendirmesinde ilk sırayı “sistemli bir süreç ve yönetimi yetersizlikleri”nin aldığı belirlenmiştir. İkinci sırada “öğrenci memnuniyeti, anketi, uygulama şekli yetersizlikleri”, “başarı değerlendirmesi yetersizlikleri”nin aldığı diğer kodların da ağırlık oranının düşük yüzdelerde olduğu görülmüştür.

GAA’larda üçüncü sırayı “**program öğretim amaçları**” almaktadır. Bu ölçütte yetersizliklerin % 18,9’luk kısmı (119 tekrar) birikmiştir. Yetersizlik türleri incelediğinde; ilk sırayı “paydaş etkileşimi”, ikinci sırayı “süreç”, diğer sıraları da “ölçme ve değerlendirme” ve “mevzuat” ve “paydaş etkileşimlerinin” aldığı görülmüştür. Bu ölçütte ilk sırada yer alan yetersizlik türünün “dış paydaş etkileşimi ve kanıt yetersizliği” ve ikinci sırayı da “süreç yönetimi ve yetersizliklerinin” aldığı görülmüştür. Diğer önemli yetersizliklerin de “program öğretim amaçlarının tanımlanması”, “güncelleme ve duyurumu ile ilgili yetersizlikler” ve “iç paydaş etkileşimi” ve “kanıt yetersizliği” olduğu görülmüştür. Bu ölçüt ile ilgili olarak kurumlarca uygulamaya konulmuş olan öğretim amaçlarının çalışılmadan hazırlandığı ve programdaki başta öğretim elemanları olmak üzere bu amaçlara yeterli düzeyde hakim olunamadığı ve tüm paydaşlardan istenilen düzeyde destek alınmadığı görülmektedir. Ayrıca belirlenmiş olan amaçların da mesleki turizm eğitiminin gereklerinin dikkate alın(a)mamasından dolayı güncellenmediği ve söz konusu sürecin de detaylı şekilde takip edilmediği şeklinde yorumlanabilir.

%10,5'lik yetersizlik oranı ile “**sürekli iyileştirme**” 4.sıradadır. Bu ölçütte ilk sırada yer alan yetersizlik türünün “ölçme ve değerlendirme” ve ikinci sırayı da “sürecin” aldığı görülmüştür. Sürekli iyileştirme ölçütüne yönelik olarak belirlenmiş olan kodları incelediğimizde; ilk sırayı “kanıt yetersizliği”nin aldığı görülmüştür. İkinci sırayı da “iyileştirme faaliyetlerinin yetersizliği” almıştır. Bu durum, sürekli iyileştirme faaliyetlerinin istenilen süreklilikte ve verimlilikte yapılmadığı, planların uygulamaya aktarılmadığı, işbirliği kültürünün geliştirilmediği şeklinde yorumlanabilir.

%9,8'lik yetersizlik ile beşinci sırayı “**öğretim planı**” oluşturmaktadır. Bu ölçütte ilk sırada yer alan yetersizlik türünün “süreç” ve ikinci sırayı da “ölçme ve değerlendirmenin” aldığı görülmüştür. Diğer sıraları da “mevzuat” ve “paydaş etkileşimleri” almıştır. Öğretim planına ölçütüne yönelik olarak belirlenmiş olan kodları incelediğimizde; ilk sırayı “staj, işbaşı eğitimi, yönerge, denetim değerlendirmesi yetersizliklerinin”nin aldığı görülmüştür. İkinci sırayı da “seçmeli ders sorunları” almıştır. Son sıralarda “ders-program öğrenim çıktısı uyumsuzluğunun “ aldığı görülmüştür. Bu yetersizliklerin yaşanmasında programlarda sürekli iyileştirmeye yönelik ders planlaması ve çıktılarının iyi planlanmaması ve staj uygulamalarına yönelik denetimi içeren uygulamaların zaman, para, mesafe ve görevli eksikliğinden dolayı dikkate alınmadığı biçiminde yorumlanabilir. Başka bir yorum da öğretim planının program öğretim amaçları ve program öğrenim çıktılarına odaklı değil de öğretim kadrosu odaklı yapılmasının da sorunlara yol açtığı/açabildiği şeklinde olabilir.

“**Altyapı**” ölçütündeki (%8,7) yetersizliklerde ilk sıradaki yetersizlik türü “altyapı” ve ikinci sırayı da çok küçük bir oranla “ölçme ve değerlendirme”dir. Kodlar incelendiğinde ilk sırayı “yangın önlemlerine yönelik tedbirler” in aldığı görülmüştür. İkinci sırayı da “uygulama alanları yetersizlikleri” almıştır. Üçüncü sırayı da “engelli düzenlemelerinin,” aldığı görülmüştür. Bu durum fiziksel altyapıya yönelik yetersizliklerinin varlığı ve özellikle gastronomi ve mutfak sanatları programlarında hala birçok kurumda uygulama alanları eksikliğine işaret etmektedir. Ayrıca çok büyük yatırım gerektirmeyen yangın önlemleri ve engellilere yönelik planlama ve uygulamaların beklenen düzeyde gerçekleştirilemediği şeklinde de yorumlanabilir.

%3,7'lik yetersizlikle “**yönetim yapısı**” ölçütünde de yetersizliklerle karşılaşmaktadır. Bu düşük oranın ortaya çıkmasında, yönetim süreçlerinde mevzuatın belirleyici olduğu

belirtilebilir. Bu ölçütte “ölçme ve değerlendirme” ve “altyapı” yetersizlikler öne çıkmaktadır. Kodları incelendiğinde; “kanıt yetersizliği” ve “organizasyon şemaları sorunları” tespit edilmektedir. “Arşiv sorunları” tespit edilenler arasındadır. Yetersizliklerin temelinde, yönetim yapısı ile ilgili kanıtların sunulmaması ve özellikle idari eleman eksikliği nedeniyle destek hizmetlerinde yaşanan sorunlardan kaynaklı olduğu yorumu yapılabilir.

Yetersizlikler bakımından “**öğretim kadrosu**” 8.sırayı (%3,0) almaktadır. Bu ölçütte yetersizlik türü olarak “altyapı” ve “ölçme ve değerlendirme” öne çıkmakta, “süreç yetersizliğinin” de dikkat çektiği görülmüştür. “Öğretim elemanı azlığı” ve “sektör deneyimi eksikliği” ve “öğretim üyesi azlığı” ile öne çıkan kodlardır. Bu konuda öğretim kadrosu süreçlerinin yönetilmesinde üniversite rektörlüklerinin ağırlıklı etkisi olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca program açılması için gerekli olan zorunluluk sınırı olan en az 3 öğretim üyesinin bulunmasıdır. Söz konusu olan bu personelinde akademik hayatlarında lisans, lisansüstü eğitimlerinin ardından sektör deneyimine sahip olmadan öğretim elemanı olarak çalışmalarını da sorunun bir başka boyutudur.

En az yetersizlik “**kurum desteği ve parasal kaynaklar**” ölçütü almaktadır. Kurum desteği ve parasal kaynaklar, program yöneticilerinin elinde olmadığı için gelişime açık alanlarda son sıralarda çıkması normal olarak görülmelidir.

Gelişime açık alanlar, programların zayıf taraflarını oluşturmakta olup; üniversite ve program yöneticilerinin hesap verebilirlik temelinde ev ödevlerini teşkil etmektedir. Gelişime açık alanlarda iyileştirme yapılabilmesi, program yöneticileri, akademik ve idari personel tarafından sürecin iyi anlaşılması ve içselleştirilmesi ile PUKÖ döngüsünün işletilmesine bağlı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Council for Higher Education Accreditation (CHEA). Eaton, J. S. (2015). An Overview of US Accreditation. Revised November 2015. *Council for Higher Education Accreditation*.

Doğan, İ. (1999). Eğitimde kalite ve akreditasyon sorunu: Eğitim fakülteleri üzerine bir deneme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(20), 503-519.

Doğan, S., Kaya, G. ve akıcı, C. (2021). Yükseköğretimde Akreditasyon. M. Tuna ve O. Özdiker (Ed.). Kalite Yönetimi.405-418.Ankara: Detay Yayıncılık.

Öztuna, V. (2014). Eğitimde akreditasyonun önemi. *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Dergisi*, 13, 478-480.

Sanyal, Bikas C; Martin, Michaela. Quality assurance and the role of accreditation: an overview. "Report: Higher Education in the World 2007: Accreditation for Quality Assurance: What is at Stake?", 2007.

Wergin, J. F. (2005). Resource review: Higher education: Waking up to the importance of accreditation. *Change*, 37(3), 35–41.

Widarsyah, R., Ghiselli, R. F., & Adler, H. (2016). Quality Assurance in Hospitality and Tourism Higher Education: Administrators' View of ACPHA Accreditation—An Exploratory Study. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 18(2), 235–257.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://turak.org>

<https://www.yokatlas.yok.gov.tr>